

Ing. Pavel Zůna, MSS

Kritický pohled na koncept hybridních válek

**VOJENSKÉ
UMĚNÍ**

1. Úvod

V posledních několika málo letech se v zahraniční odborné komunitě začal objevovat nový termín „hybridní válka“. Při prvním setkání se s tímto termínem a přečtení si několika článků v odborných časopisech, jako je například *Armed Forces Journal*, nevěnoval jsem tomuto termínu žádnou velkou pozornost, protože mi nepřipadalo, že by něčím zásadně novým přispěl do používané typologie konfliktů.

Protože se ale tento termín začal poměrně často objevovat ve slovníku našich vojáků, nedalo mi to, abych se nevrátil nazpátek a nad tímto termínem se nezamyslel.

Termín hybridní válka nenajdete v žádném oficiálním výkladovém slovníku vojenských pojmů. S přídavným jménem hybridní se ale můžete setkat také ve spojeních jako hybridní vedení boje, hybridní nepřítel, hybridní hrozby, hybridní konflikt apod.

Na úvod bych rád zdůraznil, že hlavním proponentem termínu hybridní válka je **Frank G. Hoffman**, podplukovník v záloze americké námořní pěchoty, který je vědeckým pracovníkem Centra pro studium hrozeb a příležitostí při Potomackém institutu politických studií.⁽¹⁾ Toto centrum je výzkumným pracovištěm námořní pěchoty USA a řeší projekty přímo spojené s použitím jednotek námořní pěchoty. Námořní pěchota USA je tradičně tzv. hrotem vojenských sil USA, který je nasazován tam, kde se očekává vysoká intenzita bojových činností. Tato afilace Hoffmana předem předurčuje jeho názory a postoje.

Podívejme se nejdříve na definici pojmu hybridní válka, která není zcela jednoznačná a lze nalézt její korelaci s definicemi jiných konceptů.

2. Definice pojmu hybridní válka

Hoffman ve své stěžejní práci [1] nepoužil primárně pojem hybridní válka, ale hybridní hrozby. Podle něj hybridní hrozby zahrnují celé spektrum různých způsobů vedení boje, včetně konvenčních schopností, nepravidelné taktiky a formací jednotek, teroristických aktů včetně neomezených forem násilí a zastrašování, kriminalitou způsobený společenský rozvrat.

Hybridní hrozbou se rozumí působení nepřítele takovým způsobem, že současně a adaptabilně používá přizpůsobené variace konvenčních, nepravidelných, teroristických a kriminálních metod a prostředků k vedení boje v prostoru operace. Spíše než působení samostatných aktérů, jde o kombinaci působení státních a nestátních aktérů současně. [2]

Hybridní hrozby jsou tedy výsledkem hybridního způsobu vedení bojové činnosti (hybrid warfare).

Russell W. Glenn definuje hybridní hrozby jako nepřítele, který současně a adaptabilně používá různé kombinace politických, ekonomických, sociálních a informačních

nástrojů moci, a současně konvenčních, nepravidelných, katastrofických, teroristických a rozvrátných kriminálních metod vedení boje. Nepřítel může být představován kombinací státních a nestátních aktérů. [3]

Hybridní války jsou poté podle Hoffmana kombinací působení státních a nestátních aktérů, využívajících metody vedení bojové činnosti, které představují výše uvedené hybridní hrozby. Státní a nestátní aktéři mohou být představováni samostatně působícími jednotkami, které jsou obecně operačně a takticky řízeny a koordinovány v jednom operačním prostoru.

Ministerstvo obrany Velké Británie, Centrum pro rozvoj, koncepty a doktríny, ve své doktríně „Koncept budoucích operací pozemních sil“ [4] hovoří o hrozbách ve třech kategoriích – nekonvenční (irregular), vnitro-státní a hybridní. K hybridním (hybrid) nebo smíšeným (compound) konfliktům⁽²⁾ dochází tehdy, jestliže se státní nebo nestátní aktéři snaží současně vést boj různými způsoby za využití různých konvenčních zbraní, nepravidelné taktiky, terorismu, kriminality rozvracející existující pořádek. Dá se předpokládat, že budou použity zcela nové zbraně, kybernetické útoky, radiologické zbraně apod., jejichž nasazení přinese efekt strategického překvapení.

Pro účely tohoto článku nemá význam uvádět definice z dalších zdrojů. Ve svém základu jsou totožné a obsahují pouze různé variace přídavných jmen a přívlasků, které žádnou podstatnou inovaci nepřinášejí.

John McCuen ve svém článku Hybridní války shrnuje podstatu termínu následovně: Termín hybridní konflikty vyjadřuje celé spektrum válek v jejich fyzických a koncepčních dimenzích. Hybridní konflikty jsou i nadále bojem proti ozbrojenému nepříteli, soubojem o získání nadvlády nad prostorem operace, bojem o získání podpory místního obyvatelstva, udržení si podpory vlastního obyvatelstva koaličních zemí a podpory mezinárodního společenství. [5]

Jak je z definic vidět, jednotliví autoři pod pojmem hybridní spojují jak vedení bojové činnosti, hrozby plynoucí z variabilního používání konvenčních a nepravidelných způsobů vedení boje, letálních i neletálních prostředků.

Konstatování McCuena je podstatné, protože vlastně říká, že podstat konfliktu zůstává stále stejná. Nepřítel je ten, jehož zájmy jsou natolik antagonistické s našimi, že není jiná cesta, než je řešit násilným konfliktem, který má jednu nebo druhou stranu donutit podřídit se tomu druhému.

Vždy půjde jen o to, donutit toho druhého, aby ustoupil. K tomu protivníci vždy využívali, využívají a budou využívat jakékoliv dostupné prostředky a způsoby vedení boje. Pojem hybridní vedení boje proti „našim“ silám je aplikovatelné pouze na podmínky, kdy se intervence „našich“ konvenčních vojenských sil odehrává na území strany druhé, která je zcela antagonistická a konvenčně vojensky slabší. Tedy převážně mimo „naše“ národní území.

3. Časové poohlédnutí za vývojem použití termínu hybridní války

Nepodařilo se mi přesně vysledovat počátek, od kdy se začal objevovat termín hybridní války. Výše citovaná Hoffmanova práce byla publikována v prosinci 2007. Předtím, v březnu 2007, publikoval John Arquilla v časopise *Third World Quarterly*

článek s názvem Konce války tak jak je známe: povstání, protipovstalecký boj a zkušenosti ze zapomenuté historie počátků teroristických sítí. [6]

V tomto článku říká: „Zatímco nám historie poskytuje užitečné příklady jak stimulat strategické myšlení o takových problémech, jako je vypořádání se se sítěmi povstalců, kteří mohou vést boj miliony různých způsobů, hybridními formami konfliktu ...“.

Po vyjití již zmíněné Hoffmanovy studie, v říjnu 2009, vyšel v časopise Army Magazine článek náčelníka štábu pozemního vojska USA, generála George W. Caseyho Pozemní vojsko 21. století. [7]

V něm využívá Hoffmanovy studie ke konstatování, že hybridní hrozby vyžadují změnu přístupu k současným konfliktům, vyžadují inovativní přístup a hybridní řešení zahrnující nové kombinace použití nástrojů moci státu.

I když tento článek nepřináší z pohledu strategie použití nástrojů moci státu a z pohledu konceptu komplexního přístupu (comprehensive approach) nic nového, zarámoval pojmy hybridní hrozby, hybridní konflikty a hybridní řešení pod premisi „nutnosti nových přístupů“ k současným konfliktům. Tím, že tyto termíny použil náčelník štábu pozemního vojska USA, tak jim svou autoritou dal značný impulz.

V únoru 2009 ministr obrany Robert M. Gates uvedl v článku pro časopis Foreign Affairs, že „lze očekávat použití nejrůznějších nástrojů a způsobů destruktivního vedení boje, od sofistikovaných až po technologicky jednoduché, které budou použity současně v hybridních a komplexnějších formách vedení boje... [8]

Ve stejné době vystoupil tehdejší velitel námořní pěchoty USA gen. James N. Mattis v Institutu výzkumu zahraniční politiky s přednáškou s názvem V nepravidelné bojové činnosti nemáme převahu. [9] Gen. Mattis ve svém vystoupení doslova řekl, že „americké vojenské síly se musí transformovat na hybridní síly, které rozšíří své nekonvenční schopnosti, aniž by to bylo na úkor těch tradičních. Spojené státy budou vést války 21. století v hybridních podmínkách, ve směsici typů vedení bojové činnosti, kdy vedení nepravidelné bojové činnosti bude klíčovou schopností. Pokud se nám nepodaří změnit tradiční myšlení ministerstva obrany v tendencích tradiční konvenční války, tak nebudeme schopni přeorientovat rozpočtování, nezaměříme pozornost tam, kam by měla jít. Skutečně budeme muset být schopni bojovat s hybridním nepřitelem“.

Určitě by se dalo najít více odkazů ve vystoupeních hlavních představitelů amerických vojenských sil na téma hybridní války, ale podstatné je vysledovat trend, jakým se postupně ujal termínu a jak ho zakomponovali do svých představ o dalším rozvoji ozbrojených sil a způsobu jejich použití.

4. Argumentace podporující koncept hybridních válek

Podívejme se trochu blíže na konstrukci konceptu hybridních válek a jeho hlavní argumentaci. Hlavní Hoffmanův argument, na jehož základě zdůvodňuje potřebnost zavedení termínu hybridní hrozby je, že budoucnost nemůže být definována na pouhém výběru dvou variant. Budoucí charakter konfliktů je komplikovanější, výběr mezi „velkým vs. konvenčním“ a „malým vs. nepravidelným“ je nepřijatelným zjednodušením. [10]

Hoffman tento argument zdůvodňuje tím, že jsme vstoupili do nové éry variabilních typů vedení bojové činnosti, které budou používány souběžně, flexibilním a technicky vyspělým protivníkem, který chápe, že úspěšnost konfliktu spočívá na použití různých forem boje s jedním celkovým cílem v daném okamžiku. [11] Tvrdí, že současný

nepřítel bude využívat kombinaci různých způsobů vedení boje. Kombinace způsobů vedení boje bude vybírána tak, aby byla zasažena zranitelná místa amerických sil. [12] Konflikty budou směsicí tradičních a nepravidelných způsobů vedení boje, jeho decentralizovaného plánování a realizace. [13]

Budoucí výzvy budou komplexnější, zahrnující alternativní struktury a strategie použité nepřítelem tak, jak jsme mohli být svědky v druhé izraelské válce proti Hizballáhu v roce 2006. Hizballáh coby nestátní aktér ukázal svoji schopnost identifikovat slabiny izraelských vojenských sil a úspěšně aplikovat protiopatření proti jejich silným stránkám.

V článku pro Small Wars Journal (2009) říká, že „je velmi důležité správně zarámovat naše chápání budoucnosti založené na jasné filozofii jakým způsobem nepřítel povede bojovou činnost, než zjednodušeně zařazovat hrozby do chybných škatulek „konveční“ verzus „nepravidelný“. [14]

To, že hlavním argumentem pro zavedení pojmu hybridní vedení bojové činnosti jsou hybridní hrozby, je další z řady Hoffmanových článků, tentokrát pro Institut národních strategických studií s názvem Hybridní hrozby: změna koncepce pohledu na vyvíjející se charakter moderních konfliktů. Zde říká, že „americké nasazení v Afghánistánu a Iráku ukazuje na limity našeho chápání komplexity současného vedení boje. Naše kulturní tradice nás brzdí v zavádění schopností, které bychom potřebovali pro získání převahy ve stabilizačních a protipovstaleckých operacích“. [15]

Hoffman se ve svých vystoupeních a článcích velmi často odkazuje na druhou válku Izraele proti Hizballáhu a používá ji jako příklad hybridního nepřítele a hybridního způsobu vedení boje.

Nemohu ovšem jinak, než abych na toto reagoval. To, jakým způsobem se Hizballáh připravil na dlouhou předvídanou invazi dobře známých izraelských sil, nevybočuje nijak z historicky známých přístupů. Již Sun Tsu řekl:

„Tak jako voda si hledá cestu dolů krajinou, tak vojska používají různé metody vedení boje k dosažení vítězství nad nepřítelem. V boji se řídí záměrem, který jim říká, jak se s nepřítelem střetnout, překvapení využívají k dosažení vítězství. Expert není omezen ve využití překvapení útoku ničím, stejně jako nejsou omezeny nebe a země, možnosti jsou nevyčerpatelné, stejně jako řeky a moře. Proti expertům na útočení nepřítel neví, kde se bránit, proti expertům na obranu, nepřítel neví kde zaútočit. [16]

Jinými slovy, pokud chce vojevůdce zvítězit nad protivníkem, musí využít všechny možné způsoby jak nepřítele překvapit.

Další argument, který Hoffman používá, je změna podmínek v prostoru bojové činnosti. Říká, že hybridní války budou vedeny v komplexním terénu zastavěných oblastí (měst) málo rozvinutého světa. Hybridní nepřítel bude využívat tohoto komplexního terénu ve svůj prospěch s cílem eliminovat přednosti amerických vojenských sil. Tento prostor bojové činnosti nazval „contested zones“ (zóna o kterou se svádí boj) a definuje jej obdobně jako Huntington ve své knize Sřet civilizací. [17] Termín „contested zones“ ale není ve své podstatě nic jiného než dosud definovaný pojem zastavěného prostoru. Pouze mu dává jiný přívlastek. Vůbec neuvažuje o tom, že těžištěm konfliktu v tomto prostoru není terén samotný, ale obyvatelstvo, které se v něm nachází. Někteří teoretici dávají přednost použití termínu „boj mezi obyvatelstvem“ než termínu „boj v zastavěném prostoru“.

Hoffman argumentuje, že rozdíl mezi „hybrid“ a „compound“ válkami je v tom, že „compound“ války jsou charakterizované synergií a kombinací různých metod

vedení boje a použití různých nástrojů na strategické úrovni. Hybridní války na rozdíl od „compound“ válek přinášejí komplexnost, fúzi, simultánnost a kombinaci na operační a taktické úrovni v prostoru bojové činnosti. [18]

5. Konstrukce hybridních hrozeb

Současná americká bezpečnostní strategie je založena na čtveřici hrozeb – tradiční, nepravidelné, katastrofický terorismus a rozvratné. Chápání těchto hrozeb je založeno na využití revolučních technologií, které nepříteli umožní eliminovat americkou konvenční vojenskou převahu. Tyto hrozby by neměly být vnímány izolovaně, ale v komplexu jejich možných kombinací. Kombinace těchto čtyř hrozeb nám dává varianty „hybridních hrozeb“.

David Kilcullen ve své knize *The Accidental Guerrilla* podporuje koncept hybridního vedení bojové činnosti, protože podle něj nejlépe vystihuje současné konflikty. Konstrukci hrozeb rozvíjí v tom, že použití rozvratných technologií zamítá a nahrazuje je „rozvratným sociálním chováním“, neboli kriminalitou. Hybridní hrozbu poté definuje jako jakéhokoliv protivníka, který současně a adaptabilně používá různými způsoby konvenční zbraň, nepravidelnou taktiku, teroristické útoky a kriminální aktivity v prostoru operace za účelem dosažení politických cílů. [19]

Na internetových stránkách *Stanford Review* Hoffman charakterizuje konstrukci hrozeb na základě existujících koncepcí nelimitované bojové činnosti (*unrestricted warfare*), čtvrté generace válek (*fourth generation warfare*), globální gerily (*global guerrillas*), technogerily (*techno-guerrilla*) apod. Řekl, že tyto koncepty jsou stále platné. Na druhé straně uvádí, že koncepty jako *Network Enabled Capabilities (NEC)* nebo *Effect Based Operations (EBO)* jsou příkladem amerického zjednodušování přístupu k chápání a řešení komplexních problémů. Podle Hoffmana koncept hybridních hrozeb umožňuje daleko lepší popis toho, co se ve skutečnosti v současných konfliktech děje. [20]

Koncept hybridních válek je tedy založen na konstrukci hybridních hrozeb vůči americkým vojenským silám v prostoru operace. Tyto hrozby jsou představovány kombinací způsobů vedení boje současně s kombinovaným použitím různých prostředků vedení boje, ať už se jedná o státní nebo nestátní aktéry, různé typy konvenčních a nekonvenčních zbraňových systémů nebo materiálů dvojího využití. Proti konceptu „compound“ válek je rozdíl v tom, že tyto nejsou rozdílně používány na různých frontách, ale jsou všechny používány v jednom prostoru operace. Takto postavená konstrukce hybridních hrozeb představuje pro americké síly potřebu připravit se a alokovat potřebné zdroje vůči variabilnímu nepříteli, kterému bude čelit.

6. Podstata publikované kritiky vůči konceptu hybridních válek

Asi nejkompaktnější kritika konceptu hybridních válek byla publikována dr. Russellem W. Glennem v článku pro časopis *Small Wars Journal* pod názvem *Zamyšlení se nad hybridními konflikty*. [21] Glenn charakterizuje koncept hybridních válek na příkladu muly, která je křížencem koně a osla. Protože se nemůže sama reprodukovat, tak se také nemůže dále vyvíjet. Obdobné je to s konceptem hybridních válek. Koncept,

jako preskripce situace, je dobrý, protože pomůže studentům konfliktů snáze pochopit variabilitu toho, čemu musí vojenské jednotky v operacích čelit. Pojem „hybridní“ s sebou ale nese celou řadu neobjasněných problémů, takže by se neměl stát součástí formální doktrinální terminologie.

Použití přídavného jména „hybridní“ k podstatným jménům „válka“, „konflikt“, „vedení bojové činnosti“ a „hrozba“ budí dojem, že se jedná o systémový celek, ale při hlubším prozkoumání termínů dojdeme k závěru, že zde existuje několik doktrinálních nejasností. První je v tom, že nejsou koncepčně a systémově rozpracovány dopady hybridního použití způsobů vedení bojové činnosti a použití zbraňových systémů (nástrojů moci) na strategické, operační a taktické úrovni tak, aby to přineslo něco nového oproti konceptu „compound“ válek.

Například McCuen hovoří o „boji proti ozbrojenému nepříteli ... souboji o získání kontroly nad a získání podpory od místního obyvatelstva v prostoru operace ... získání podpory vlastního obyvatelstva a mezinárodního společenství“.

Podle jiného autora jsou hybridní války projekcí všech nástrojů národní moci a kontinuita aktivit v celém spektru stabilizačních, bezpečnostních, rekonstrukčních až intenzivních bojových činností.

Jiná citace definuje hybridní hrozby jako souhrn použití politických, vojenských, ekonomických, sociálních a informačních prostředků působení na americké síly.

Jen tento krátký výčet ukazuje na koncepční nejasnost, korelaci s koncepty EBO, komplexního přístupu k plánování a vedení operací apod. Podle Glenna koncept komplexního přístupu daleko více vyhovuje pochopení podstaty současných požadavků na schopnosti a nasazení vojenských sil v rámci mezirezortní koordinace. Komplexní přístup je možné šířeji aplikovat, zatímco hybridní vedení bojové činnosti a hybridní konflikty jsou vymezeny jen pojmem hybridních hrozeb, na jejichž konstrukci celý koncept stojí. Komplexní přístup je aplikovatelný na celé spektrum operací, včetně humanitárních krizí, ve kterých konstrukci hybridních hrozeb použít nemůžete, protože zde takovéto hrozby neexistují.

Tedy koncept hybridních konfliktů a konstrukce hybridních hrozeb nejsou použitelné v celém spektru konfliktů, ať už je budeme popisovat z pohledu typologie mírových operací OSN, „jiných vojenských operací k řešení krizí než podle článku 5“ (NA5CRO – NATO Non Article 5 Crisis Response Operations) nebo z pohledu petersberských úkolů pro vojenské a civilní nástroje Evropské unie. ⁽³⁾

Pokud jde o aplikaci konceptu hybridních válek na taktické úrovni, tak právě fokus na tuto úroveň je jeho slabinou a příčinou, proč Glenn nedoporučuje zapracování termínu do formální doktrinální terminologie. Ministr obrany Gates například použil spojení „použití nejrůznějších nástrojů a způsobů destruktivního vedení boje“. Toto vyjádření Gatese ve spojení s Hoffmanovou definicí hybridních hrozeb lze interpretovat pouze na taktické úrovni. Nejde o to, zda komplexní přístup lze aplikovat na taktické úrovni nebo ne, ale zda koncept hybridních válek a hybridních hrozeb je jedinečný pro operační a taktickou úroveň, zda je zcela odlišný od konvenčního a nepravidelného způsobu vedení boje.

Například platný americký terminologický slovník definuje nepravidelnou bojovou činnost jako ... „násilný souboj mezi státními a nestátními aktéry o získání legitimacy a vlivu nad obyvatelstvem. Nepravidelná bojová činnost využívá nepřímý a asymetrický přístup, využívá všech vojenských a jiných schopností za účelem podřít moc, vliv a vůli nepřítele...“ [22]

Pokud se zamyslíme nad touto definicí, tak na rozdíl od konceptu hybridních válek nezdůrazňuje ani metody vedení boje, ani použité prostředky. Koncept hybridních válek a hybridních hrozeb hovoří o metodách, prostředcích a prostoru bojové činnosti, tedy o taktické úrovni. Z tohoto pohledu se jeví pojem hybridních metod vedení bojové činnosti jako podřízený pojmu nepravidelného vedení bojové činnosti.

Současná realita nasazení vojenských nástrojů k řešení stabilizačních operací a potřeby koordinace jejich činnosti s ostatními nástroji moci, nevládními, vládními a mezinárodními organizacemi, pod řízením zvláštních zmocněnců vlád a mezinárodních organizací je natolik složitá a nepřehledná, že ji nelze rozčlenit a zařadit do jedné, nebo přesně definované soustavy kategorií. Navržení konceptu hybridních válek a hybridních hrozeb je jen dalším z pokusů o přesnou kategorizaci něčeho, co takto kategorizovat nejde. Každá kategorizace a snaha o její co nejpřesnější popsání vede ve svém důsledku ke zjednodušení, protože zjednodušené věci se snáze chápou.

Problémem je, že lidé potřebují vytvářet modely a rámce, které jim pomohou systematicky popsat složitý problém. Tento systémový popis prakticky vytváří optický hranol, přes který můžeme problém vidět a logicky ho chápat. Často se ovšem stane, že tento optický hranol, který by nám měl pomoci chápat složitosti problému, se pro nás stane mentálním vězením. [23]

Historici charakterizují většinu válek jako směsici konvenčního a nepravidelného vedení bojové činnosti. Pokud stupeň strategické koordinace mezi separovanými pravidelnými a nepravidelnými silami dosáhne určité úrovně, tak můžeme hovořit o „compound“ válce. [24]

Z tohoto pohledu není důležité, zda je bojová činnost pravidelných a nepravidelných sil vedena v týlu nepříteli, na frontové linii nebo v prostoru bojové činnosti. Jako příklad si může vzít bojovou činnost partyzánských skupin na Slovensku a koordinaci jejich činnosti ve prospěch jednotek postupujících přes Dukelský průsmyk a dále osvobozující Slovensko. Toto vedení bojové činnosti zcela zapadá do rámce hybridních válek, tedy nic koncepčně nového.

7. Závěry

Celý koncept hybridních válek a konstrukce hybridních hrozeb je postaven na některých ne zcela vyjasněných premisách, které budou mít za následek, že nebude moci být do budoucna dále rozpracován.

Mezi tyto premisy patří nesprávný logický úsudek vztahu hrozeb a strategie, včetně vztahu hrozeb a volby varianty operační nebo taktické činnosti k dosažení cílů.

Ve své podstatě zavádí novou typologii konfliktů, která je založena na způsobu vedení bojové činnosti a staví ji na první místo, což je z pohledu podstaty ozbrojeného konfliktu zcela chybné.

Dále je to postavení destruktivního posílání vojenských sil v současných operacích na první místo. Přitom je zcela jasné, že ve většině současných operací, ať podle typologie NA5CRO, scénáře dle petersberských úkolů nebo mírových operací OSN, není destrukce tím hlavním argumentem, ba naopak, u některých je tento argument zcela nežádoucí.

Koncept má v řadě svých úvahách analogii s již rozpracovanými koncepty jako jsou stabilizační operace, protipovstalecký boj, plánování a řízení operací založené

na efektech, komplexní přístup k plánování a vedení operací apod. Zásadní rozdíl, který by koncept činil jedinečným, nevysvětluje.

Je zde řada dalších problémů, které by se daly vzpomenout, ale pro základní kritický pohled na koncept hybridních válek bude stačit, když se blíže zastavím u rozboru těchto čtyř premis.

7.1 Vztah hrozeb vůči strategii

Hoffman, v jednom ze svých článků uvádí, že ... „národní obranná strategie USA hlouběji vysvětluje moderní hrozby. Místo toho, aby zdůrazňovala konvenční hrozby plynoucí od států, tak rozšiřuje rámec bezpečnostních výzev o tradiční, nepravidelné, teroristické a rozvratné hrozby“. [18]

Toto konstatování je pravdivé, ale Hoffman na něm postavil premisu, že podstatné v současných konfliktech je schopnost čelit hrozbám.

Tato premisa je logicky chybná a odporuje teorii strategického řízení. Strategie se nezakládá na hrozbách, ale na cílech. Primárně si strategové definují cíle, poté způsoby jak je chtějí dosáhnout a zdroje, které k tomu potřebují. Až poté studují, na základě hodnocení vnějšího prostředí a analýzy silných a slabých stránek, příležitosti a hrozby, které jim mohou zmařit dosažení cílů ať už tím, že nebude možné dosáhnout cílů zvoleným způsobem, nebo tím, že nebudou k dispozici dostatečné zdroje.

Představme si situaci, že chceme jet na dovolenou do země XY. V této zemi je ale velmi vysoká míra krádeží aut cizinců, obzvláště vysoké je procento ukradených vozidel značky BMW. Hrozba je známá a velmi reálná. Jakou ale má relevanci tato hrozba pro dosažení našeho cíle, když na dovolenou letíme letadlem?

Pro jakoukoliv intervenci mezinárodního společenství jsou rozhodující cíle. To, jakým způsobem budou dosaženy a jaké zdroje k tomu mezinárodní společenství vyčlení, bude záležet na těchto cílech. K tomu budou také relevantní hrozby.

Mezinárodní společenství, NATO i EU, se snaží na možné situace připravit tvorbou kontingenčních plánů. Pro jejich přípravu, zařazení a správné pochopení mezi všemi partnery potřebuje tyto situace nějakým způsobem pojmenovat a charakterizovat. Z pohledů cílů, jsme válečné konflikty vždy charakterizovali jako osvobozenecké, národně-osvobozenecké, revoluční, kontrarevoluční, občanské, okupační, povstalecké, protipovstalecké apod. Toto pojmenování mělo vždy svoji logiku v cílech, které chtěla dotyčná strana konfliktu dosáhnout. Koncem 20. století k tomu přibýly mírové operace, NA5CRO nebo tři typy operací dle tzv. petersberských úkolů. Tak, jak se vyvíjí požadavky na intervence mezinárodního společenství, tak se také vyvíjí typologie konfliktů, lépe řečeno typologie použití vojenských nástrojů k dosažení konkrétních cílů.

7.2 Hybridní války a typologie konfliktů

Hoffman pro zavedení pojmu hybridních válek a konstrukce hybridních hrozeb použil ve své podstatě pouze jeden argument říkající, že dělení konfliktů pouze na konvenční (tradiční, velké) a nepravidelné (malé) je nedostatečné. Jinými slovy chce zavést novou typologii. Už zde je problém, protože ani jedna ze dvou uvedených typologií neříká, co je cílem války (konfliktu). Už Clausewitz říkal, že pokud chceme válku vyhrát, tak musíme nejdříve vědět, jakou válku vlastně vedeme.

Typologie hybridních válek upřednostňuje způsob vedení činnosti nepřítelem nad jeho cíli a jeho zdroji. Jinými slovy, jak je uvedeno výše, nerespektuje teorii strategického

řízení a tím vlastně zjednodušuje pohled na ozbrojený konflikt v tom, že existuje jen jeden nepřítel – absolutně antagonistický. Tak tomu ale ve skutečnosti není. I nepřítel není černobílý, jeho cíle mohou být více, či méně antagonistické a tomu bude také odpovídat způsob jím vedené bojové činnosti a zvolené síly a prostředky. Síly a prostředky nepřítele, tedy jeho struktura, nám více řeknou o způsobu bojové činnosti, který je schopen aplikovat, a proto by přinejmenším typologie z pohledu struktury sil a prostředků nepřítele měla být nadřazená typologii postavené na způsobech jím vedené činnosti.

Toto lépe vystihují typologie dle konceptů *čtvrté generace válek* neboli „compound“ válek.

Hoffman říká, že koncept hybridních válek představuje nový model konfliktů, kterému americké vojenské síly čelí a budou čelit v budoucnosti. Americké vojenské myšlení, operační koncepty a doktríny by se tomu měly přizpůsobit. [25]

Určitě je pravdou, že americké vojenské síly budou čelit protivníkovi, který bude více, či méně používat tento způsob bojové činnosti. Nemyslím si ale, že by to mělo tvořit základ pro vojenské myšlení a doktrinální pojetí operačních konceptů. Česká republika je součástí Evropské unie a náš národní rozvoj je úzce spjat s budováním evropské identity a sounáležitosti.

Koncept řešení krizí Evropské unie je jiný. Evropská unie buduje souběžně vojenské i civilní nástroje řešení krizí a jejich použití plánuje a realizuje vždy v úzké koordinaci a sladnosti s celkovými politickými cíli. Operační cíle v oblastech dobrého vládnutí, legislativního řádu, kriminality, nejsou primárními úkoly vojenských nástrojů. Konceptně, a také prakticky, civilní nástroje Evropské unie působí v prostoru krize daleko dříve než vojenské a vojenské jsou nasazeny až v případě nezbytné nutnosti k zabránění vzniku, nebo zamezení ozbrojeného násilí.

Pokud přijmeme logiku uvedenou v konstrukci hybridních válek, tak se postavíme do pozice mocnosti, která používá primárně vojenské nástroje k řešení antagonistických zájmů. Příklady, které používá Hoffman pro zdůvodnění konceptu hybridních válek, jsou postaveny právě na tomto principu (USA vs. Talibán, Izrael vs. Hizballáh, USA vs. Irák). Jde o příklady, kdy protivník ovládá konkrétní území coby vládnoucí struktura. Použití vojenských nástrojů má tuto vládnoucí strukturu demontovat a nahradit ji jinou vládnoucí strukturou.

Pokud přistoupíme na typologii hybridních válek, tak se dopustíme velmi zásadní chyby vůči ozbrojeným silám. Budeme připravovat velitele a vojáky dle doktrinálních zásad, které jim nedokážou vysvětlit, jakou válku vlastně vedou. Budeme jim vysvětlovat jak vést bojovou činnost (taktiku) a jakou bojovou činnost mohou očekávat od nepřítele, ale proč jsou nasazeni do konfliktu, proč mají nasazovat své životy, to jim nevysvětlíme. Pak se nemůžeme divit, že budou hledat tyto důvody v různých projevech extremismu a budou hledat své vzory tam, kde bychom to neradi viděli.

7.3 Destrukce jako hlavní argument konceptu hybridních válek

„Zatímco pravidelné i nepravidelné komponenty sil nepřítele jsou operačně integrovány a takticky propojeny, nepravidelný komponent sil se pokouší stát operačně rozhodující ..., snaží se vyprovokovat přehnanou reakci koaličních sil nebo zvýšit náklady na bezpečnost bránících se koaličních sil“. [26]

Toto konstatování potvrzuje základní východisko F. G. Hoffmana při tvorbě konceptu, že primárně jsou k řešení krizí nasazovány vojenské síly, jejichž hlavním argumentem

nasazení je destrukce. Použití jiných nástrojů k ovlivnění změny situace v prostoru krize opomíjí.

*Cílem současných intervencí mezinárodního společenství v krizových oblastech není destrukce, ale **stabilizace**, tedy změna situace, tak, aby netvořila hrozbu pro životní a důležité zájmy a strategické cíle mezinárodního společenství. I kdybychom uvažovali jen o operacích, jejichž cílem je porazit povstání, tak argument destrukce není primární.*

Nejlépe to vystihuje vyjádření zástupce náčelníka štábu amerického velitelství speciálních sil: „Už nevím, jak bych mohl co nejdůrazněji konstatovat fakt, že můžeme porazit jen povstalce, kteří povstali proti USA. Nemůže porazit povstalce v Afghánistánu, Iráku, Kolumbii, Filipínách atd. Můžeme pouze externě podporovat vlády, které jsou povstalci ohrožovány. Můžeme jim pouze pomoci, protože podstata boje mezi povstalci a vládou je o tom, kdo bude mít legitimní moc vůči místnímu obyvatelstvu. Pokud se budeme pokoušet použít naše síly k vítězství nad povstalci, abychom pomohli našim přátelům, partnerům a spojencům, tak je budeme zaměřovat na špatné úkoly.“ [27]

Asistence národní vládě Afghánistánu nebo Iráku v boji proti povstalcům není primárně založena na destrukci, viz například poslání provinčních rekonstrukčních týmů v Afghánistánu.

7.4 Jedinečnost konceptu hybridních válek vůči ostatním konceptům

Koncept hybridních válek je chybný v tom, že nebere do úvahy globální nebo regionální aktéry, jejichž cíle jsou vůči našim antagonistické, ale přesto to neznamená, že není jiného řešení, než sáhnout k legitimnímu násilí v souladu s Chartou OSN nebo rezolucí Bezpečností rady OSN. Koncept navíc staví na první místo destruktivní způsoby činnosti nepřítele, přitom jsme denně svědky, že daleko větší důsledky pro úspěšnost koaličních operací mají jiné nástroje – politické, informační a samozřejmě ekonomické. I tyto nástroje se dají použít konvenčně, a nekonvenčně. Koncept řešení krizí NATO a Evropské unie je založen na tzv. **komplexním přístupu** (comprehensive approach), podle kterého usilujeme o sladěné použití všech nástrojů pro úspěšné splnění cílů operací. Stejně tak nepřítel se snaží využít všech možných způsobů a nástrojů pro dosažení svých cílů. Proč toto úsilí na obou stranách máme nazývat rozdílně? Copak činnost odřadů speciálních sil, které nastražují léčky, provádí přepady apod. nejsou svým účelem totožné s přepady pomocí nastražených improvizovaných výbušných prostředků?

Hoffman definuje hybridní války tak, že jedna jednotka (strukturální prvek) nepřítele používá jak konvenční, tak nepravidelné metody vedení bojové činnosti. Pokouší se odlišit všechny války minulosti od těch, které probíhají v současnosti. Ve skutečnosti pouze extrémní příklady minulých válek postrádaly některé z aspektů konvenčního, partyzánského, záškodnického atd. způsobů vedení boje v jednom čase a v jednom prostoru. Ani hodnocení použitých taktik ve válce Izraele proti Hizballáhu není specifické v tom, že by ukázalo na souběžné použití konvenčního a nepravidelného způsobu vedení bojové činnosti jednou jednotkou (v čase i prostoru).

Hoffman se prakticky snaží svým konceptem rozdělit analyzovaný problém na menší části a tyto opět analyzovat odděleně a přijímat závěry na základě této parciální analýzy. Celkový pohled mu ale chybí. Celkový pohled daleko lépe vysvětluje koncepty

stabilizačních operací a v jejich rámci koncept protipovstaleckých operací. Zjednodušení představované konstrukcí hybridních hrozeb zdůrazňuje vojenské aspekty a použití vojenských nástrojů, ostatní přehlíží.

„Kombinované aktivity nepřítele mohou být realizovány jednotkami nepřítele odděleně nebo i jednou jednotkou souběžně, celkově, operačně i takticky budou řízeny a koordinovány v rámci prostoru bojové činnosti tak, aby dosáhly synergických efektů.“ [17]

Tohle vyjádření Hoffmana má analogii s americkým konceptem vedení operací na základě efektů (EBO), pouze jej přiřazuje nepříteli pod jiným názvem. Nepřináší nic zásadně nového a historicky je tento přístup známý, viz operace partyzánů na Slovensku v průběhu druhé světové války.

Podstatu této kritiky možná nejlépe vystihuje komentář Glenna: „Pochopení drobných nuancí nepravidelného vedení bojové činnosti nám nadále dělá velké potíže. Neměli bychom dovolit, aby se zrodilo matoucí přesvědčení o jedinečnosti něčeho, co představuje pouze jednu z mnoha kombinací nepravidelných, konvenčních a jiných metod. Potíž představení jedinečnosti spočívá v tom, že předkládané argumenty pro koncept hybridních válek nejsou dostatečné. Pravděpodobně by bylo lepší, abychom větší pozornost věnovali rozvoji kapacit pro naplnění konceptu komplexního přístupu na všech třech úrovních velení a řízení, zatímco pochopení kombinací způsobů vedení boje, použitých technologií, dovedností atd. na taktické úrovni nemá hranic a překrývá se ...“ [21]

Jediný rozdíl konceptu hybridních válek je v tom, že kombinované vedení boje se děje v jednom prostoru, jedním protivníkem a proti jedním silám. To ale není dáno tím, že by nepřítel byl jiný, ale je veden v jinak organizovaném prostoru operace. Současné operace probíhají v prostorech bojové činnosti, které nelze rozdělit na týl vlastních sil, frontovou linii a týl sil nepřítele a k nim připojená národní území. Vše se nachází v jednom prostoru, který je poměrně jasně vymezen, není zde žádná frontová linie ani vymezený týl. V minulých válkách nepřítel používal všechny výše uvedené formy vedení bojové činnosti, ale protože byly prostory vymezeny a teritoriálně odděleny, tak nám to připadalo jako oddělené ve smyslu „compound“ válek. Dnes nemá nepřítel jinou možnost, než použít všechny tyto způsoby v jednom prostoru, v jednom čase, proti jedním silám a jedněmi silami. Doktrinálně to ale nepřináší nic revolučně nového.

„Hybridní nepřítel se snaží, na rozdíl od konvenční války nebo od minulých povstaleckých hnutí, dosáhnout vítězství fúzí nepravidelných taktik a těch nejvíce smrtících dostupných prostředků útoku tak, aby dosáhl politických cílů. Rozvratný komponent hybridních válek nepochází z nejspolehlivějších technologií, ale z kriminality. Kriminální aktivity jsou používány k financování hybridních sil nebo k rozvratu pořádku mezi obyvatelstvem. Cílem je protahovat konflikt ... nebo nakonec porazit konvenčně orientovanou vládu.“ [28]

Ani tento argument Hoffmana není až tak nový. Většina povstaleckých hnutí, například v Jižní Americe, financovala svoji činnost kriminálními aktivitami. V řadě předchozích konfliktů nešlo o rozhodující bitvu. Řada válek, včetně první světové, nebyly ukončeny rozhodujícím vítězstvím, ale jednáním, kdy se soupeřící strany dohodly na podmínkách ukončení konfliktu. Obdobné je to i v tomto případě. Nepříteli nemusí jít bezpodmínečně o rozhodující vítěznou bitvu, ale o vyčerpání vůle koaličních sil a přinutit je, aby ze svých cílů ustoupily a došlo k jednání o uspořádání konfliktu tak, aby to bylo výhodné pro nepřítele. Je to opět náznak tradičního uvažování, že konflikt

antagonistických zájmů musí být vždy ukončen rozhodnou porážkou vojenských sil nepřítel.

Přes všechnu tuto kritiku jsou myšlenky konceptu hybridních válek využitelné. Je potřeba upustit od použití přídavného jména hybridní se všemi možnými podstatnými jmény, a když už ho používat, tak pouze ve smyslu „hybridních způsobů vedení bojové činnosti“. Ale i v tomto případě bych doporučoval raději používat „kombinované používání sil a prostředků“.

Pokud jde o typologii konfliktů, doporučoval bych přístup k ní rozdělit na několik kategorií, a to nejprve dle Clausewitzova totální omezenou válku, dále dle podstaty (cílů) války, podle struktury nasazených sil a prostředků (jak civilních nástrojů, tak vojenských nástrojů), a na konec podle forem a metod vedení bojové činnosti, opět z pohledu všech civilních a vojenských nástrojů a jejich kombinací.

Navrhované a používané typologie válek by měly napomáhat při usměrnění analýzy mise a doktrinálně vést jejich zpracovatele. Současně by typologie válek měla evokovat informační podporu vojenských rozhodovacích procesů na všech úrovních.

Jsem toho názoru, že koncept hybridních válek se prosadil spíše na základě atraktivního názvu, než na základě faktického přínosu pro chápání komplexnosti soudobých bezpečnostních problémů, cílů a způsobů jejich řešení.

Poznámky k textu:

- [1] **Potomac Institute for Policy Studies**, Center for Emerging Threats and Opportunities (CETO). CETO je součástí Marine Corps Warfighting Lab (Quantico, Virginia, USA).
- [2] Slovo „**hybrid**“ podle výkladových slovníků označuje něco, co je výsledkem zkřížení nebo smíchání dvou a více jiných věcí. Zpravidla se používá v botanice a zoologii. Slovo „**compound**“ označuje situaci, která je výsledkem smíšení dvou nebo více věcí. Z tohoto pohledu je drobný rozdíl ve významu pro nerodilé mluvčí těžce postižitelný.
- [3] **Petersbergské úkoly**: humanitární a záchranné akce, akce k udržení míru, akce bojových jednotek v krizových situacích, včetně prosazování míru.

Literatura:

- [1] HOFFMAN, F. G., *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Potomac Institute for Policy Studies, 2007, s. 8, [online], dostupné z [www: http://www.potomac institute.org/publications/Potomac_HybridWar_0108.pdf](http://www.potomac institute.org/publications/Potomac_HybridWar_0108.pdf).
- [2] *Joint Forces Command USA*, U.S. Joint Forces Command Hybrid War Conference, Washington, 24. února 2009.
- [3] GLENN, R. W., *Evolution and Conflict*. Summary of the 2008 Israel Defense Forces-U.S. Joint Forces Command Hybrid Threat Seminar War Game, Santa Monica: RAND, 2009.
- [4] MOD GB, *The future land operational concept*, DCDC 2008, s. 1-8, [online], dostupné z [www: http://www.mod.uk/NR/rdonlyres/E982FAB4-0A95-4379-9A27-C93F0E363788/0/20081030FLOC2008UDCDCIMAPPS.pdf](http://www.mod.uk/NR/rdonlyres/E982FAB4-0A95-4379-9A27-C93F0E363788/0/20081030FLOC2008UDCDCIMAPPS.pdf).
- [5] McCUEN, J., Hybrid Wars, *Military Review* (March-April 2008), s. 107-113.
- [6] ARQUILLA, J., The end of war as we knew it: Insurgency, counterinsurgency and lessons from the forgotten history of early terror networks, *Third World Quarterly*, March 2007, s. 369.
- [7] CASEY, G. W. Jr., The Army of the 21st Century, *Army Magazine*, October 2009, Volume 59, Number 10, s. 27, [online], dostupné z [www: http://www.ansa.org/publications/armymagazine/archive/october2009/Documents/Casey211009.pdf](http://www.ansa.org/publications/armymagazine/archive/october2009/Documents/Casey211009.pdf).
- [8] GATES, R. M., A Balanced Strategy: Reprogramming the Pentagon for a New Age, *Foreign Affairs* (January/February 2009), [online], dostupné z [www: http://www.foreignaffairs.org/20090101-faessay88103-p20/robert-m-gates/a-balanced-strategy.html](http://www.foreignaffairs.org/20090101-faessay88103-p20/robert-m-gates/a-balanced-strategy.html).

- [9] KRUZEL, J. J., U.S. must prepare for ‚hybri‘ warfare, general says, *American Forces Press Service*, Washington, 13. 2. 2009, [online], dostupné z www: <http://www.jfcom.mil/newslink/storyarchive/2009/no021309.html>.
- [10] HOFFMAN (2007), *ibid.*, s. 57.
- [11] HOFFMAN (2007), *ibid.*, s. 5.
- [12] HOFFMAN (2007), *ibid.*, s. 7.
- [13] CONWAY, J. T., ROUGHEAD, G., ALLEN, T. W., *A Cooperative Strategy For Maritime Security*, Washington, říjen 2007.
- [14] HOFFMAN, F. G., Further Thoughts on Hybrid Threats, *Small Wars Journal* 2009, s. 3, [online], dostupné z www: <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/189-hoffman.pdf>.
- [15] HOFFMAN, F. G., *Hybrid Threats: Reconceptualizing the Evolving Character of Modern Conflict*, The Institute for National Strategic Studies, s. 1, [online], dostupné z www: <http://www.ndu.edu/inss/Strforum/SF240/SF240.pdf>.
- [16] AMES, T. a kol., Sun-Tzu: The Art of Warfare, Ballantine Books, New York 1993, ISBN 0-345-36239-X, s. 84, 119 a 123.
- [17] HOFFMAN (2007), *ibid.*, s. 15.
- [18] HOFFMAN, F. G., Hybrid warfare and challenges, JFQ, č. 52, 2009, s. 36-37, [online], dostupné z www: http://www.ndu.edu/inss/Press/jfq_pages/editions/i52/9.pdf.
- [19] KILCULLEN, D., The Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One, Oxford University Press 2009, ISBN 978-0-19536834-5.
- [20] HOFFMAN, F. G., Special Guest: Frank Hoffman on Hybrid Warfare, *Stanford Review*, 20. března 2009, [online], dostupné z www: <http://bellum.stanfordreview.org/?p=975>.
- [21] GLENN, R. W., Thoughts on “Hybrid” Conflict, *Small Wars Journal* 2009, [online], dostupné z www: <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/188-glenn.pdf>.
- [22] MOD USA, Joint Publication 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, Washington 2008, s. 282.
- [23] STIRRUP, J., Speech by Air Chief Marshal Sir Jock Stirrup, Chief of the Defence Staff, at Royal United Service Institute, RUSI 2009, [online], dostupné z www: <http://www.mod.uk/DefenceInternet/AboutDefence/People/Speeches/ChiefStaff/20091203RusiChristmasLecture.htm>.
- [24] HUBET, T., Compound Wars: The Fatal Knot, Command and General Staff College, Fort Leavenworth 1996, [online], dostupné z www: <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA481548&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>.
- [25] HOFFMAN (2007), *ibid.*, s. 58.
- [26] HOFFMAN (2007), *ibid.*, s. 8.
- [27] KILLEBREW, R., Good advice: Hybrid warfare demands an indirect approach, *Armed Forces Journal* 6/2008, [online], dostupné z www: <http://www.afji.com/2008/06/3483224/>.
- [28] HOFFMAN (2007), *ibid.*, s. 29.

Hodnocení motivů a možných dopadů teroristických útoků ze dne 11. září 2001 je intersubjektivním procesem vyhodnocování, v němž hlavní roli hrají nejvyšší političtí a vojenští činitelé USA, kteří mohou volit mezi dvěma základními možnostmi: unilateralismus nebo multilateralismus. Pro první možnost hovoří to, že USA se dnes cítí dostatečně velké, silné a izolované, aby podnikaly samostatné akce. Ale v důsledku transnacionálního charakteru současného terorismu je čistě národní strategie neúčinná, a tak USA budou nuceny oživit liberální přístup a postupně přijmout, že „řešením není rozmístování vojsk, ale naopak důraz na posílení práva“.

V rámci multilaterálního přístupu by USA měly při vyhodnocování hrozby globálního terorismu těsně spolupracovat se všemi svými spojenci. Čím širší bude antiteroristická koalice, tím pevnější budou předpoklady diplomatického úspěchu, tím více se zúží prostor pro to, aby globální teroristé zneužívali tíživou situaci jedné miliardy muslimů.

Jan Eichler: Mezinárodní bezpečnost v době globalizace. Praha: Portál, 2009. (K recenzi knihy na str. 161.)